

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра фізичної терапії, реабілітації, спеціальної
та інклюзивної освіти**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету здоров'я та
фізичного виховання
Едуард СИВОХОП
«27» червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ТЕХНОЛОГІЇ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ І ДОДАТКОВОЇ
КОМУНІКАЦІЇ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО
РОЗВИТКУ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань	01 освіта/педагогіка
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
(Спеціалізація)(за наявності)	016.02 Олігофренопедагогіка
Освітня програма	Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини.
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Технології альтернативної і додаткової комунікації з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань **01 Освіта/педагогіка** спеціальності **016 Спеціальна освіта** спеціалізації **016.02 Олігофренопедагогіка** освітньої програми «Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини»

Розробники: Софія ПОТЮК, асистент кафедри ФТРСІО

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол № 15 від «26» червня 2024 року

Завідувач кафедри Ярослав ФІЛАК

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

Протокол № 12 від «27» червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії /Фелікс ФІЛАК/

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 120	4-й	4-й
Кількість модулів – 2	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	8-й	8-й
	Лекції:	
	28	10
	Практичні (семінарські):	
	32	8
	Лабораторні:	
	-	-
	Самостійна робота:	
60 год.	102	
Вид підсумкового контролю: залік		
Форма підсумкового контролю: усна		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60:60

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Технології альтернативної і додаткової комунікації з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку» побудована з урахуванням змісту Освітньо-професійної програми «Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини» за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта».

Мета дисципліни – формування у здобувачів освіти складових професійної компетентності – інтегральної, загальних, фахових; теоретичних та методичних аспектів застосування альтернативної та додаткової комунікації у роботі із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку.

Завдання дисципліни:

- ознайомлення з основними поняттями альтернативної і додаткової комунікації;
- вивчення видів та методів АДК (жести, міміка, піктограми, комунікативні дошки та ін.);
- аналіз вітчизняного та закордонного досвіду впровадження технологій АДК;
- вивчення особливостей впровадження АДК в освітньому процесі.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Технології альтернативної і додаткової комунікації з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку» є опанування таких дисциплін Освітньо-професійної програми:

ОК 18. Корекційна психопедагогіка

ОК 2.8 Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями аутичного спектру в освітньому просторі

ОК 21. Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку з психофізичними порушеннями

ОК 34. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності

ОК 40. Навчальна практика у початкових класах спеціальних закладів загальної середньої освіти, ЗЗСО з інклюзивним та/або інтегрованим навчанням

ОК 42. Виробнича практика у спеціальних закладах загальної середньої освіти, ЗЗСО з інклюзивним та/або інтегрованим навчанням

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до Освітньо-професійної програми вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання:

Володіє знаннями про особливості розвитку дітей з розладами спектру аутизму та комплексними порушеннями, помірними та тяжкими інтелектуальними порушеннями, організації корекційно-педагогічної роботи, спрямованої на їх соціалізацію.

Володіє методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями інтелекту, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

Здатний здійснювати спостереження за дітьми з інтелектуальними та комплексними порушеннями, в структурі яких є інтелектуальні, реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

Вміє застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвиваючого навчання дітей з інтелектуальними та комплексними порушеннями, в структурі яких є інтелектуальні, дітей з розладами спектру аутизму.

Вміє аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування обмеження функціонування дитини з порушеннями інтелекту та комплексними порушеннями, в структурі яких є порушення інтелекту. ПРН

Дотримується у своїй діяльності сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва. Володіє культурою спілкування, його формами, способами, вербальними та невербальними засобами.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання для денної форми навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- письмові роботи (складання тез лекцій; цифровий диктант; графічні органайзери, вправи, проект, модульна контрольна робота);
- усні відповіді (дискусія, індивідуальне та фронтальне опитування);
- залік.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів: поточний, контрольний захід (модульна контрольна робота).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він включає оцінювання теоретичних знань, набутих практичних умінь, здатність студента до аналізу, синтезу, вирішення практичних ситуацій та інші.

Модульний контроль проводиться у письмовій формі – два теоретичні питання, два практичні завдання.

Підсумковий контроль – залік. Оцінюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет», Наказ №61/ 01-04 від 24. 12.2020 року.

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною, ECTS та національною шкалами (табл.5.1).

Таблиця 5.1.

Загальна шкала оцінювання: рейтингова, національна та ECTS

СУМА БАЛІВ за 100-бальною шкалою	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

74-81	C	задовільно	зараховано
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	не задовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Загальна оцінка за один змістовий модуль складається з поточного оцінювання, виконання самостійної роботи, модульної контрольної роботи (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Таблиця 5.2. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти денної форми навчання (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
П 1	П 2	П 3	П 4	П 5	П 6	П 7	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

Таблиця 5.3. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти денної форми навчання (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
П 8	П 9	П 10	П 11	П 12	П 13	П 14	50	100
7	7	7	7	7	7	8		

Критерії модульного поточного оцінювання Критерії модульного поточного оцінювання для денної форми навчання

Модульне поточне оцінювання проводиться під час практичних занять. Кількість балів виставляється інтегровано за роботу на практичних заняттях та виконання самостійної роботи і включає: виконання письмових робіт (складання тез лекцій; цифровий диктант; графічні органайзери, вправи, проєкт, модульна контрольна робота); усні відповіді (дискусія, індивідуальне та фронтальне опитування).

Загальна кількість балів модульного поточного оцінювання – 100 (таблиця 5.3)

Таблиця 5.3.

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни
для здобувачів освіти денної форми навчання**

Показники	Загальна к-сть балів
Змістовий модульний контроль	
Оцінювання роботи на практичних заняттях, інтегроване з самостійною роботою студента: – виконання письмових робіт (складання тез лекцій; цифровий диктант; графічні органайзери, вправи, проєкт, модульна контрольна робота); – усні відповіді (дискусія, індивідуальне та фронтальне опитування)	50
– модульна контрольна робота	50
Разом	100

**Критерії оцінювання модульної контрольної роботи
для здобувачів освіти**

Модульна контрольна робота оцінюється в 50 балів та складається з 2 теоретичних питань, 2 завдань практичного характеру. Кількість варіантів завдань відповідає кількості студентів групи. Кожне теоретичне питання оцінюється від 1 до 10 балів, практичне завдання – 15 балів. Критерії оцінювання: правильність відповіді, повнота висвітлення змісту питання, аргументація відповіді, знання методів, орієнтування у ключових поняттях; логічне, послідовне викладення думок, узагальнення, підбиття підсумків; дотримання норм культури писемного мовлення, наукового стилю викладу думок. Таким чином максимальна оцінка студента за модульну контрольну роботу – 50 балів. До цієї оцінки додається оцінка за модульне поточне оцінювання.

Студенти заочної форми навчання складають залік за результатами підготовки та виконаних завдань самостійної роботи відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет», затвердженого Наказом ректора від 24.12.2020 року.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

До семестрового контролю здобувач освіти допускається у разі, коли його підсумкова модульна оцінка становить не менше 35 балів (за 100-бальною шкалою). Здобувач освіти не допускається до семестрового (курсowego) контролю, якщо його підсумкова модульна оцінка становить менше 35 балів. Якщо здобувач освіти не з'явився на залік у визначений час, то у відомості обліку успішності викладач записує його підсумкову модульну оцінку при умові, що вона не менша 60 балів, або «не з'явився», якщо ця оцінка становить менше 60 балів.

Під час заліку студент дає відповіді на 2 теоретичних питання та 1 завдання практичного спрямування.

Критерії оцінювання усних відповідей заліку:

оцінку «зараховано» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- засвоїв коло компетенцій з дисципліни;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у практичній діяльності;
- засвоїв основну та додаткову літературу, що рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для майбутньої професії;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності;

оцінку «зараховано» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- засвоїв коло компетенцій з дисципліни, проте припускається 1-2 неточностей у формулюванні понять;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у практичній діяльності;

– має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв’язування проблем професійного спрямування;

– засвоїв основну та додаткову літературу, що рекомендована програмою;

– припускається деяких неточностей в усній відповіді, проте здатний самостійно їх виправити;

оцінку «зараховано» (74-81 бал, C) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

– засвоїв коло компетенцій з дисципліни, але в усній відповіді спостерігаються окремі неточності;

– вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати наукову інформацію та здатний до її практичного застосування з допомогою викладача;

– засвоїв основну та додаткову літературу, що рекомендована програмою;

оцінку «зараховано» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

– знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

– виконує завдання на задовільному рівні;

– ознайомлений з основною та додатковою літературою, яка рекомендована програмою;

– припускається помилок при відповіді, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «зараховано» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

– володіє матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань на задовільному рівні. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незараховано» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувача вищої освіти, який:

– володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, припустився помилок при відповіді;

– наукова термінологія засвоєна не у повному обсязі;

оцінку «незараховано» (0-34 балів, F) – виставляється студенту, який:

– не засвоїв зміст дисципліни у повному обсязі,

– не володіє науковою термінологією.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти застосування альтернативної та додаткової комунікації як способу взаємодії із оточенням

Тема 1. Технології альтернативної і додаткової комунікації у роботі із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку як дисципліна

Мета, завдання дисципліни. Ключові поняття дисципліни (мова, мовлення, комунікація, спілкування, альтернативна та додаткова комунікація). Основні завдання введення та застосування АДК. Групи та види АДК. Принципи використання АДК.

Групи користувачів альтернативної і додаткової комунікації. Оцінка потреб дитини в альтернативній і додатковій комунікації. Алгоритм введення засобів альтернативної і додаткової комунікації у закладах освіти.

Нормативно-законодавча база для розвитку АДК. Огляд Інтернет-джерел щодо змісту та спрямування діяльності АДК.

Тема 2. Структурний компонент альтернативної та допоміжної комунікації. Діти із ЗПР, їх психолого-педагогічна характеристика

Групи користувачів допоміжної та альтернативної комунікації. Форми альтернативної комунікації: тотальна, допоміжна, тимчасова, змішана. Допоміжна комунікація «немовленнєвих» дітей. Засоби альтернативної комунікації: нетехнічні та технічні пристрої. Діти з порушеннями психофізичного розвитку. Психолого-педагогічний аналіз.

Причини ЗПР у дітей: конституційного походження; соматогенного походження; психогенного походження; церебрально-органічного походження. Особливості мовлення дітей із ЗПР.

Загальна характеристика дітей із ЗПР (ключові поняття). Умови використання АДК (комунікативні потреби та можливості особи, її стан; контекст, середовище,

фізичні бар'єри або часові обмеження; вибір системи АДК; функціональність і зручність обраної системи засобів АДК).

Тема 3. Комунікативна діяльність як засіб соціалізації дитини

Поняття «комунікативна діяльність», «соціалізація дитини». Етапи соціалізації особистості (сім'я, заклад освіти, навколишнє середовище тощо). Проблеми соціалізації дитини із ЗПР. Мовленнєві порушення у дітей із ЗПР. Практичні кейси введення різних видів альтернативної і допоміжної комунікації у закладах освіти.

Застосування кейсів 1, 2, 3 у АДК (за нормативним документом МОН України). Розробка й презентація проекту «Власний кейс АДК у роботі з батьками дитини із затримкою психофізичного розвитку. Рекомендації»

Аналіз мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР, РАС, ІП. Роль вебінарів у роботі корекційного педагога (аналіз одного із вебінарів).

Тема 4. Альтернативні та додаткові технології навчання комунікації як спосіб взаємодії із оточенням дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Вербальні та невербальні засоби спілкування. Електронні засоби комунікації. Основні засоби АДК. Комунікація з безпосереднім використанням тіла (тактильні). Комунікація через візуальні образи. Технологія синтезу мовлення; методика «текст-у-мовлення» (ТУМ); леб-система для підтримки комунікації. Система обміну зображеннями (PECS) та інші.

Несформоване мовлення у дітей з ООП, причини. Жестова мова. Поєднання символів, жестів і мовлення у системі альтернативної та допоміжної комунікації. Розробка піктограм для соціалізації дитини. Символьні зображення, їх роль у комунікації. Поступове введення візуальних засобів АДК.

Види вербальних й невербальних засобів спілкування у педагогічній літературі (побудова асоціативного куща). Культура вербального й невербального спілкування педагога, асистента вчителя. Формування медіакультури у сучасному освітньому інклюзивному середовищі. Складання ментальної карти до теми.

Тема 5. Організація сенсорного розвиваючого середовища

Поняття «сенсорне розвиваюче середовище», «сенсорний розвиток», «сенсорне виховання». Будова сенсорної системи. Предметно-ігрове середовище

дитини. Навчально-освітнє середовище у класі з інклюзивним навчанням. Виховне та розвиваюче середовище дитини із ООП.

Сучасні програми для корекційно-розвиткових занять з проблеми сенсорного розвитку дитини з ООП та альтернативної комунікації. Аналіз та власний погляд на проблему (дискусія).

Рекомендації Концепції НУШ щодо організації розвиваючого середовища. Роль ресурсної кімнати та медіатеки для розвитку комунікації у дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

Тема 6. Діагностика потреб в підтримуючій комунікації

Збір інформації про стан комунікації дитини. Навчання навичок ініціювання, ведення і підтримки діалогу. Стратегії стимулювання потреби в комунікації.

Засоби ПК: комунікація за допомогою предметів, комунікація за допомогою фотографій і зображень, комунікація за допомогою жестів, комунікація за допомогою технічних пристроїв. Використання технічних засобів (комунікативні пристрої з синтезатором мовлення) в роботі з «немовленневими» дітьми для організації підтримуючої комунікації.

Навчання елементарним комунікативним функціям. Навчання навичок ініціювання, ведення й підтримки діалогу.

Змістовий модуль 2. Методичні засади використання альтернативної та додаткової комунікації у роботі із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку

Тема 7. Методики навчання комунікації за допомогою графічних символів. Альтернативна та додаткова комунікація як засіб адаптації в соціумі

Види графічних символів у педагогічній літературі. Використання графічних символів у закладі з інклюзивним навчанням та спеціальних закладах. Використання методу «пиктограм» в організації допоміжної та альтернативної комунікації. Базальна комунікація.

Альтернативна та додаткова комунікація як засіб адаптації в соціумі. Графічні символи у соціопросторі для дітей із ООП. Роль сюжетних символів у процесі навчання в освітньому інклюзивному середовищі. Ігрові методики.

Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень. Огляд фахової літератури щодо АДК у спеціальному закладі освіти.

Тема 8. Можливість використання альтернативної та додаткової комунікації у закладах освіти

Використання альтернативної та додаткової комунікації у дошкільному закладі освіти. Специфіка мовлення дітей дошкільного віку. Мовленнєві порушення, їх причини. Методики формування звуковимови у дітей із ЗПР. Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень.

Сучасні методики формування мовлення у дітей дошкільного віку. Особливості застосування графічних схем; роль міміки та жестів у формуванні поведінкових умінь.

Вивчення нормативно-законодавчої бази. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти». Загальні тези.

Тема 9. Можливість використання альтернативної та додаткової комунікації у ЗЗСО

Використання альтернативної та додаткової комунікації у ЗЗСО. Методика формування навичок читання й письма у класі з інклюзивним навчанням для дітей із ЗПР. Графічні символи у складі комунікативних карт, дошок, таблиць.

Використання спеціальних методик у навчання дітей з ООП (створення квазіпрофесійного середовища). Формування ціннісних орієнтирів у дітей з ООП.

Сучасний науковий погляд. Аналіз фахових видань та перегляд двох вебінарів до теми. Здоров'язбережувальна діяльність у закладах позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти.

Тема 10. Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації

Психолого-педагогічні підходи щодо діагностування потреби в допоміжній та альтернативній комунікації. Етапи та методи діагностичної процедури. Діагностичний інструментарій. Матриця спілкування.

Діагностувальні методики, алгоритм їх проведення. З'ясування особливостей проведення однієї із методик для визначення рівня володіння комунікативним мовленням дитиною із ООП.

Тезисне опрацювання одного із посібників щодо сучасних підходів до АДК. Нотатки ключових понять.

Тема 11. Використання альтернативної та додаткової комунікації у різних сферах

Альтернативна та додаткова комунікація як засіб адаптації в соціумі дітей. Використання альтернативної та додаткової комунікації в родинях.

Жестова мова у суспільному просторі. Формування мовленнєвої культури.

Використання альтернативної та додаткової комунікації у позашкільній діяльності (гуртковій та інш.)

Тема 12. Психолого-педагогічний супровід родин дітей із ЗПР

Діяльність Команди супроводу у роботі з дітьми із ООП. Роль ІРЦ у роботі з дитиною із ЗПР. Комплексна лікувальна і психолого-педагогічна допомога дітям із порушенням мовлення.

Мовленнєві вправи для учнів молодшого шкільного віку. Розробка завдань для розвитку зв'язного мовлення. Шляхи реалізації стратегій альтернативної та допоміжної комунікації для дітей із затрикою психофізичного розвитку (реферат).

Співпраця Команди супроводу із батьками. Роль практичного психолога та асистента вчителя у розвитку мовлення учнів із ЗПР.

Тема 13. Особливості корекційної роботи з дітьми із ЗПР

Основні завдання корекційно-розвивальної роботи. Корекційні методи та прийоми роботи з дитиною із ЗПР у формуванні комунікативного мовлення. Сучасні методики розвитку діалогічного та монологічного мовлення. Застосування медіатекстів в освітньому середовищі як одного із видів альтернативної та додаткової комунікації.

Арт-терапія із дітьми із ЗПР. Презентація однієї із них.

	денна форма	заочна форма
--	-------------	--------------

Алгоритм введення засобів АДК в освітніх закладах. Узагальнення та рекомендації. Журнал комунікативного та мовленнєвого розвитку дитини, особливості його ведення.

6.2. Структура навчальної дисципліни

1	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л	с.р.	і.р.		л	п	л	с.р.	
2	3	4	5	6		8	9	10	11	12		
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти застосування альтернативної та додаткової комунікації як способу взаємодії із оточенням												
Тема 1. Технології альтернативної і додаткової комунікації із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку як дисципліна	8	2	2		4		8	2			6	
Тема 2. Структурний компонент альтернативної та допоміжної комунікації. Діти із ЗПР, їх психолого-педагогічна характеристика	8	2	2		4		10			2		8
Тема 3. Комунікативна діяльність як засіб соціалізації дитини	10	2	4		4		8	2			6	
Тема 4. Альтернативні та додаткові технології навчання комунікації як способ взаємодії із оточенням дітей з порушеннями психофізичного розвитку	12	4	2		6		12	2			10	
Тема 5. Організація сенсорного розвиваючого середовища	8	2	2		4		8		2		6	
Тема 6. Діагностика потреб в підтримуючій комунікації	8	2	2		4		8				8	
Узагальнення. МКР 1	6		2		4		6				6	
Разом за змістовим модулем 1	60	14	16		30		60	6	4		50	
Змістовий модуль 2. Методичні засади використання альтернативної та додаткової комунікації у роботі із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку												
Тема 7. Методики навчання комунікації за допомогою графічних символів. Альтернативна та додаткова комунікація як засіб адаптації в соціумі	8	2	2		4		8				8	
Тема 8. Можливість використання альтернативної та додаткової комунікації у закладах освіти	8	2	2		4		8	2	2		4	
Тема 9. Можливість використання альтернативної та додаткової комунікації у ЗЗСО	8	2	2		4		8					8

Тема 10. Діагностичний компонент допоміжної та альтернативної комунікації	8	2	2	4	8	2			6
Тема 11. Використання альтернативної та додаткової комунікації у різних сферах	8	2	2	4	8				8
Тема 12. Психолого-педагогічний супровід родин дітей із ЗПР	6	2	2	2	6		2	4	
Тема 13. Особливості корекційної роботи з дітьми із ЗПР	8	2	2	4	8			8	
Узагальнення. МКР 2	6		2	4	6			6	
Разом за змістовим модулем 2	60	14	16	30	60	4	4	52	
Усього годин	120	28	32	60	120	10	8	102	

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти застосування альтернативної та додаткової комунікації як способу взаємодії із оточенням			
1.	Тема 1. Групи користувачів альтернативної і додаткової комунікації Оцінка потреб дитини в альтернативній і додатковій комунікації Алгоритм введення засобів альтернативної і додаткової комунікації у закладах освіти	2	
2.	Тема 2. Причини ЗПР у дітей: конституційного походження; соматогенного походження; психогенного походження; церебрально-органічного походження. Особливості мовлення дітей із ЗПР	2	2
3.	Тема 3. Застосування кейсів 1, 2, 3 у АДК (за нормативним документом МОН України).	2	
4.	Тема 4. Розробка й презентація проєкту «Власний кейс АДК у роботі з батьками дитини із ЗПР. Рекомендації»	2	
5.	Тема 5. Несформоване мовлення у дітей з ООП: причини. Жестова мова. Поєднання символів, жестів і мовлення у системі альтернативної та допоміжної комунікації. Розробка піктограм для соціалізації дитини. Символьні зображення, їх роль у комунікації. Поступове введення візуальних засобів АДК	2	2
6.	Тема 6. Сучасні програми для корекційно-розвиткових занять з проблеми сенсорного розвитку дитини з ООП та альтернативної комунікації. Аналіз та власний погляд на проблему (дискусія)	2	
7.	Тема 7. Засоби ПК: комунікація за допомогою предметів, комунікація за допомогою фотографій і зображень, комунікація за допомогою жестів, комунікація за допомогою технічних пристроїв. Використання технічних засобів (комунікативні пристрої з синтезатором мовлення) в роботі з «немовленневими» дітьми для організації підтримуючої комунікації	2	

	Модульна контрольна робота	2	
	Разом за змістовим модулем 1	16	4
Змістовий модуль 2. Методичні засади використання альтернативної та додаткової комунікації у роботі із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку			
8.	Тема 8. Альтернативна та додаткова комунікація як засіб адаптації в соціумі. Графічні символи у соціопросторі для дітей із затримкою психофізичного розвитку. Роль сюжетних символів у процесі навчання в освітньому інклюзивному середовищі. Ігрові методики	2	
9.	Тема 9. Сучасні методики формування мовлення у дітей дошкільного віку. Особливості застосування графічних схем; роль міміки та жестів у формуванні поведінкових умінь	2	
10.	Тема 10. Використання спеціальних методик у навчання дітей з ООП (створення квазіпрофесійного середовища). Формування ціннісних орієнтирів у дітей з ООП	2	2
11.	Тема 11. Діагностувальні методики, алгоритм їх проведення. З'ясування особливостей проведення однієї із методик для визначення рівня володіння комунікативним мовленням дитиною із ООП	2	
12.	Тема 12. Жестова мова у суспільному просторі. Формування мовленнєвої культури	2	2
13.	Тема 13. Мовленнєві вправи для учнів молодшого шкільного віку. Розробка завдань для розвитку зв'язного мовлення. Шляхи реалізації стратегій альтернативної та допоміжної комунікації для дітей із затримкою психофізичного розвитку (реферат)	2	
14.	Тема 14. Арт-терапія із дітьми із ЗПР. Презентація однієї із них.	2	
	Модульна контрольна робота	2	
	Разом за змістовим модулем 2	16	4
	Всього	32	8

6.4. Самостійна робота

Назва теми	Форма навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти застосування альтернативної та додаткової комунікації як способу взаємодії із оточенням		
Тема 1. Нормативно-законодавча база для розвитку АДК. Огляд Інтернет-джерел щодо змісту та спрямування діяльності АДК	4	6
Тема 2. Загальна характеристика дітей із ЗПР (ключові поняття). Умови використання АДК (комунікативні потреби та можливості особи, її стан; контекст, середовище, фізичні бар'єри або часові обмеження; вибір системи АДК; функціональність і зручність обраної системи засобів АДК)	4	8
Тема 3. Аналіз мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР. Роль вебінарів у роботі корекційного педагога (аналіз одного із вебінарів)	4	6
Тема 4. Види вербальних й невербальних засобів спілкування у педагогічній літературі (побудова асоціативного куца). Культура вербального й невербального спілкування педагога, асистента вчителя. Формування медіакультури у сучасному освітньому інклюзивному середовищі. Складання ментальної карти до теми	6	10
Тема 5. Рекомендації Концепції НУШ щодо організації розвиваючого	4	6

середовища. Роль ресурсної кімнати та медіатеки для розвитку комунікації у дітей із ЗПР		
Тема 6. Навчання елементарним комунікативним функціям. Навчання навичок ініціювання, ведення й підтримки діалогу	4	8
Узагальнення.	4	6
Разом за змістовим модулем 1	30	50
Змістовий модуль 2. Методичні засади використання альтернативної та додаткової комунікації у роботі із дітьми з порушеннями психофізичного розвитку		
Тема 7. Комунікація за допомогою предметів, фотографій, зображень. Огляд фахової літератури щодо АДК у спеціальному закладі освіти	4	8
Тема 8. Вивчення нормативно-законодавчої бази. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти». Загальні тези	4	4
Тема 9. Сучасний науковий погляд. Аналіз фахових видань та перегляд двох вебінарів до теми. Здоров'язбережувальна діяльність у закладах позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти	4	8
Тема 10. Тезисне опрацювання одного із посібників щодо сучасних підходів до АДК. Нотатки ключових понять	4	6
Тема 11. Використання альтернативної та додаткової комунікації у позашкільній діяльності (гурткової та інш.)	4	8
Тема 12. Співпраця Команди супроводу із батьками. Роль практичного психолога та асистента вчителя у розвитку мовлення учнів із ЗПР	2	4
Тема 13. Алгоритм введення засобів АДК в освітніх закладах. Узагальнення та рекомендації. Журнал комунікативного та мовленнєвого розвитку дитини, особливості його ведення.	4	8
Узагальнення.	4	6
Разом за змістовим модулем 2	30	52
Всього	60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА (у разі потреби)

Обладнання: мультимедійний комплекс, гаджети.

Програмне забезпечення: робоча програма навчальної дисципліни, комплект навчально-методичного забезпечення, презентації навчального матеріалу, наукова література з проблеми спеціальної й інклюзивної освіти (статті, тези).

Дистанційне навчання: Google Meet, Google Classroom.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи: словесні – лекція за видами, дискусія; наочні – візуалізація; практичні – проекти, науково-пошукові завдання, графічні органайзери; інтерактивні.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Альтернативна комунікація: навчально-методичний посібник / Укладач А. В. Сімко. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. 144 с.

2. Медвідь Л. О. Засоби альтернативної та допоміжної комунікації в роботі з немовленнєвими дітьми. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології*, 2024. Вип. 12. С.217-223

3. Удалова Т. Б. Використання піктограм в корекційно-розвитковій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами : Практичний посібник Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Волощук В.О. 2016. 34 с.

4. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

5. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Альтернативна і додаткова комунікація. Допоміжні технології: можливості для розвитку та спілкування : навчально-методичний посібник. К. : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 32 с.

Додаткова література

6. Дем'яненко Б.Т. Психологічні особливості соціалізації дітей з затримкою психічного розвитку / Б. Т. Дем'яненко, Н. В. Бойко. *Логопедія*. 2015. № 7. С. 37-41.

7. Казачінер О.С., Гордієнко І.В., Цись О.В. Стан проблеми використання альтернативної та допоміжної комунікації дітьми з порушенням мовленнєвого розвитку в Україні. *Інноваційна педагогіка. Корекційна педагогіка*. Вип. 22. Т. 1. 2020. С. 60–63

8. Коваленко В.Є. Антоненко Є. Огляд сучасних методів альтернативної та додаткової комунікації в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. *Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти*. Збірник наукових праць. Харків, 2023. С.301-304

9.Цимбал-Слатвінська С.В., Бабій І.В. Формування соціальної взаємодії засобами додаткової та альтернативної комунікації. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 43, т. 2. 2022. С.48-51

Інтернет-джерела

10.Додаткова та альтернативна комунікація. URL: <https://kapi.com.ua/storage/documents/psychological/Alternativna-ta-dodatkova-komunikacija.pdf>

11.Методичні рекомендації «Використання методів альтернативної та додаткової комунікації у закладах освіти». Укладачі: Л. С. Самсонова, М. В. Дмитрієва, М. С. Чайка, Г. В. Усатенко, О. В. Кривоногова, А. Ю. Давиденко, Ю. П. Защипась, О. С. Казачинер, К. В. Книш, К. О. Островська, Є. В. Панічевська. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2022/09/14/List-4.2373-22-09.09.2022-Pro.metod.rekom.14.09.2022.pdf>.

12.Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> .

13. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р.№ 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

14. Про затвердження Положення про Інклюзивно–ресурсний центр. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 року № 545. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п8>

15.Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ Міністерства освіти й науки України від 08 червня 2018 року, №609. URL: <file:C:/Users/HOME/Downloads/5b1e721d2c67a022705177.pdf>

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 202 / 202 н.р. без змін; зі змінами
(Додаток).

Протокол № ___ від « ___ » ___ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

Протокол № ___ від « ___ » ___ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н. р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

Протокол № ___ від « ___ » ___ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

Протокол № ___ від « ___ » ___ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____